

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Proč? Protože proto

Může se Ústavní soud s ústavní stížností vypořádat pouze s odkazem na své vlastní plenární stanovisko? Tuto otázku aktuálně řeší Evropský soud pro lidská práva ("ESLP") ve věci Šperlich a ostatní proti České republice[1]. Stěžovatelům se nelíbí, že Ústavní soud odmítnutí jejich ústavních stížností postavil téměř výhradně na stanovisku pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16, a bez dalšího uzavřel, že stěžovatelé nedostatečně vymezili důvody přípustnosti svých dovolání a Nejvyšší soud dovolání správně odmítl.

Podle uvedeného stanoviska Ústavního soudu je na místě a v souladu s čl. 36 Listiny základních práv a svobod dovolání odmítnout, neobsahuje-li v souladu s § 241a odst. 2 o.s.ř. zákonem vyžadované náležitosti, včetně vymezení předpokladů přípustnosti dovolání; nevymezí-li dovolatel, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, je ústavní stížnost proti předchozím rozhodnutím o procesních prostředcích k ochraně práva nepřipustná.

Vraťme se ale zpět k Ústavnímu soudu a stížnostem ležícím u ESLP. Zejména v případě prvních dvou stěžovatelů, pánů Ludka Šperliche a Bernarda Hanuse, Ústavní soud – právě s odkazem na stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 – dospěl k závěru, že stěžovatelé v dovolání nevymezili předpoklady přípustnosti, tedy jeho obligatorních náležitostí. Ústavní soud byl proto s postupem Nejvyššího soudu spokojen a stížnost bez jakéhokoli bližšího vysvětlení odmítl jako dílem zjevně neopodstatněnou (ve vztahu k rozhodnutí Nejvyššího soudu) a dílem nepřipustnou.[2]

Podíváme-li se ovšem detailněji na jednotlivá rozhodnutí Nejvyššího soudu, konkrétně usnesení ze dne 21. 7. 2020, sp. zn. 21 Cdo 1173/2020, a usnesení ze dne 26. 10. 2022, sp. zn. 25 Cdo 3022/2020), zjistíme, že řešení není tak jednoduché, jak by se z podání Ústavního soudu mohlo zdát. Nejvyšší soud se totiž v obou případech zcela zjevně dovolacími námitkami věcně zabýval a ve vztahu ke stěžovatelům posuzoval samotnou přípustnost obou dovolání. Ze závěrů Nejvyššího soudu je zřejmé, že stěžovatelé otázky zakládající přípustnost dovolání vymezili – pokud by tak neučinili, neměl by Nejvyšší soud co posuzovat a dovolání by odmítl pro absenci zákonných náležitostí. To ovšem Nejvyšší soud neučinil, a že bylo dovolání v konečném důsledku odmítnuto jako nepřipustné, je věc jiná.

Sám Ústavní soud přitom ve své judikatuře i stanovisku pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 formalistický výklad § 237 a § 241a o.s.ř. odmítá, s tím, že postačí, jsou-li předpoklady přípustnosti dovolání dostatečně zřejmé z právní argumentace obsažené v dovolání.[3] Stejně tak Ústavní soud apeluje na Nejvyšší soud v tom smyslu, že i rozhodnutí o odmítnutí dovolání musí splňovat přiměřeně požadavky na odůvodnění soudních rozhodnutí, tj. musí z něj být zřejmé, na základě jakých konkrétních důvodů se soud dovoláním nebude meritorně zabývat.[4]

Ve světle shora uvedeného se tak závěr Ústavního soudu ve věci Šperlich, že stěžovatelé neplnili své povinnosti a podali vadné dovolání, zdá být učiněn bez ohledu na obsah rozhodnutí Nejvyššího soudu a v rozporu s vlastní rozhodovací praxí. To vše navíc bez řádného odůvodnění a s pouhým odkazem na stanovisko Ústavního soudu, což však přímo koliduje se závěry Ústavního soudu v jiných věcech.

Nicméně i pokud by stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 v případě Šperlich bez dalšího aplikovatelné bylo, máme za to, že taková rozhodnutí Ústavního soudu nemohou obstát z hlediska jejich odůvodnění. Jak připomíná ESLP, a ostatně i sám Ústavní soud, nárok na podání mimořádného

opravného prostředku z ústavního pořádku nevyplývá. Pokud ale právní řád takové prostředky připouští, nemůže se rozhodování o nich ocitnout mimo ochranu základních práv jednotlivce, a to zejména práva na spravedlivý proces. Rozhodnutí soudu, a to včetně rozhodnutí o odmítnutí mimořádného opravného prostředku, se tak nesmí omezit na pouhou citaci zákona či odkaz na judikaturu bez jakékoli individualizace projednávané věci.^[5] Soudy na odůvodnění svých rozhodnutí zkrátka nesmí rezignovat. Neexistuje přitom jediný důvod, proč by se tyto závěry neměly aplikovat i ve vztahu k Ústavnímu soudu. Lze odkázat na čl. 88 odst. 2 ústavy ve spojení s § 63 zákona o ústavním soudu a § 169 o.s.ř., což je sice možná krkolomná kombinace několika ustanovení, ale jasně z ní plyne, že i odmítavá usnesení Ústavního soudu se odůvodňovat prostě musí. Ústavní soud však v diskutovaném případě zašel ještě dál, a vytvořil si vlastní plenární stanovisko, s jehož pomocí se pokouší odůvodnění svých rozhodnutí nahrazovat pouhým odkazem na něj a tím nedodržel požadavek na individualizaci konkrétních okolností případu.

Tyto tendence jsou obdobou jiného oblíbeného způsobu, jak se rychle vypořádat s nápadem věci. Novelou z roku 2017 zákonodárce v § 238 odst. 1 písm. h) o.s.ř. omezil přípustnost dovolání ve vztahu k výrokům o nákladech řízení. Břemeno těchto věcí tak bylo přeneseno na Ústavní soud a v současné době je pro účastníky jedinou možnou cestou obrany proti rozhodnutím odvolacích soudů o nákladech řízení ústavní stížnost. V praxi se přitom velmi často stává, že spolu s ústavní stížností proti nákladům řízení jeden či druhý z účastníků řízení podá i dovolání, a řízení u Ústavního a Nejvyššího soudu tak běží současně. Z hlediska § 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu se takový postup jeví nezbytný, neboť předmětné ustanovení jasně uvádí, že ústavní stížnost lze podat ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí o posledním procesním prostředku, který zákon stěžovateli k ochraně jeho práva poskytuje. Stěžovatelům tak nezbývá než ústavní stížnost podat, neboť jiný opravný prostředek proti výroku odvolacího soudu o nákladech řízení zákon k jejich ochraně neposkytuje. Ústavní soud ale takové stížnosti systematicky odmítá pro předčasnost, s tím, že nemůže zasahovat do rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu, a stěžovatelé budou mít po skončení dovolacího řízení možnost podat novou ústavní stížnost.

Ústavním soudem zaručená možnost podat ústavní stížnost opětovně po skončení dovolacího řízení pramení z judikatury ESLP^[6], který ve vztahu k Ústavnímu soudu porušení výkladu pravidel při souběhu ústavní stížnosti a dovolání v některých případech konstatoval ještě před účinností současného znění § 238 o.s.ř. To však nic nemění na tom, že současný postup Ústavního soudu je zjevně v rozporu se zněním zákona o Ústavním soudu, a zpravidla vede k tomu, že ústavní stížnosti jsou podávány nadvrát. Pro Ústavní soud ale tato cesta představuje efektivní způsob, jak se s ústavní stížností vypořádat (a zlepšit si statistiky počtu rozhodnutých věcí).

Shrneme-li však případ Šperlich, způsob vypořádání věci ze strany Ústavního soudu působí sice tristně, ale zřejmě se nejedná o systémovou chybu. Obecně sílící tendence odůvodnění rozhodnutí omezovat však zůstává, což potvrzuje samotná existence stanoviska, na které Ústavní soud ve svých rozhodnutích pravidelně odkazuje.

Vše se nadto děje v situaci, kdy Poslanecká sněmovna projednává pozměňovací návrh k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění občanský zákoník (sněmovní tisk 728). Původní návrh obsahuje plánovanou novelu rozvodového řízení, avšak prostřednictvím pozměňovacího návrhu po prvním čtení v Poslanecké sněmovně je navrhována nesouvisející změna § 236 a násl. o.s.ř., která má výrazným způsobem změnit rozsah a posouzení přípustnosti dovolání v civilním řízení. Podle návrhu by se sice rozšířila přípustnost dovolání na některé věci, mj. i na věci rodinného práva a náklady řízení. Ale přípustnost dovolání by na druhou stranu musel vlastním rozhodnutím výslovně připustit sám Nejvyšší soud, a to pouze v situaci, vyžadovala-li by to potřeba sjednocení judikatury soudů. Rozhodnutí o nepřípustnosti by pak Nejvyšší soud nemusel žádným způsobem odůvodnit. Bylo by tak fakticky zcela na libovolném uvážení Nejvyššího soudu, jakým nápadem se bude zabývat. Přidáváme se tedy k závěru, že Nejvyšší soud si ve výsledku bude vybírat a většinu dovolání bez jakéhokoli

odůvodnění odmítat s argumentací, že řešená otázka není zásadní z hlediska soudní judikatury.[7] Nechme stranou, že lze pochybovat i o tom, zda návrh náhodou nepředstavuje tzv. legislativní příležitost, kterým je obcházen řádný legislativní proces.

Pozadu ostatně nezůstává ani Nejvyšší správní soud. V Poslanecké sněmovně leží i návrh zákona, kterým se mění zákon č. [150/2002](#) Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk 777), ve kterém se pro změnu navrhuje změna § 110 odst. 6 s.ř.s. umožňující Nejvyššímu správnímu soudu rozhodnutí o kasační stížnosti odůvodnit pouze odkazem na svá dřívější rozhodnutí s uvedením jejich převzaté části[8].

Lze tedy shrnout, že stěžovatelům k Ústavnímu i Nejvyššímu správnímu soudu a dovolatelům k soudu Nejvyššímu, se přestane vysvětlovat, proč je tyto soudu odmítly. Pokud by projednávané novely o.s.ř. a s.ř.s. byly přijaty, v konečném důsledku by to znamenalo ještě větší zatížení Ústavního soudu, u kterého by většina negativních rozhodnutí Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu skončila podáním ústavní stížnosti. Pro něj se stane věcné odůvodnění již prakticky nemožným, protože z odůvodnění obou nejvyšších soudů nepozná, proč nebyl účastník úspěšný. Přitom právě nad Ústavním soudem visí Damoklův meč ESLP a po pravdě, i kdyby nevisel, mají autoři článku za to, že takový pokles standardu soudnictví (a ochrany práva na spravedlivý proces) v jeho nejvyšších patrech není nezbytný.

Situace je tedy poněkud zacyklená a jediní, kdo ve výsledku na postupných plánovaných novinkách mohou trpět, jsou účastníci řízení a jejich právo na přístup k soudu. Neměli bychom přitom zapomínat, že na vytváření legislativních změn se podílejí i sami soudci. Mnohdy s odůvodněním, že legislativců je málo. Ani vrcholným soudům ale ústavní pořádek nedovoluje si vybírat, jaké věci se jim líbí rozhodovat a v jakých případech jsou ochotny ochranu právům účastníkům řízení poskytovat. Potřebu legislativní změny ostatně neodůvodňují ani statistiky nápadu, který je u nejvyšších soudů i Ústavního soudu v posledních letech relativně stabilní, či má spíše sestupnou tendenci[9]. Nezbývá tak než doufat, že výsledek parlamentních diskuzí žádné legislativní novinky v tomto směru nepřinese, a nová generace Ústavního soudu tento negativní trend udrží v ústavněprávní a také rozumné rovině.



Mgr. Michal Sylla,
advokát



Mgr. Adéla Šmahelová,

advokátní koncipientka

P / R / K

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

PRK Partners s.r.o. advokátní kancelář

Jáchymova 2
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 430 111

Fax: +420 224 235 450

e-mail: prague@prkpartners.com

[1] K dispozici >>> [zde](#).

[2] Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 11. 2020, sp. zn. I. ÚS 2892/20, a usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. I. ÚS 83/23.

[3] Srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 29. 8. 2023, sp. zn. I. ÚS 1585/23, náleží Ústavního soudu ze dne 29. 8. 2023, sp. zn. I. ÚS 1564/23, či náleží Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2545/17.

[4] Srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 202/05 či náleží Ústavního soudu ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. II. ÚS 1257/15.

[5] Srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. II. ÚS 1257/15; rozsudek ESLP ve věci H.A.L. proti Finsku ze dne 27. 1. 2004 č. 38267/97

[6] Srov. rozsudky ESLP ve věcech Vodárenská akciová společnost, a. s. proti České republice ze dne 24. 2. 2004 č. 73577/01, Běleš a ostatní proti České republice ze dne 12. 11. 2002 č. 47273/99, Zvolský a Zvolská proti České republice ze dne 12. 11. 2002 č. 46129/99.

[7] JANOŠEK, Vladimír. Omezení přístupu k Nejvyššímu soudu v rámci dovolání, cui bono? In: epravo.cz [online]. 6. 11. 2024 [cit. 2024-11-14]. Dostupné >>> [zde](#).

[8] V původním návrhu bylo dokonce uvažováno o změně § 104a s.ř.s. a úpravy nepřijatelnosti kasační stížnosti.

[9] Jednotlivé statistiky zde: [Nejvyšší soud](#); [Ústavní soud](#); [Nevyšší správní soud](#).

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatele do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)